

*Кудашикіна Олена Зіновіївна,**аспірантка кафедри соціальної педагогіки ЛНУ імені Тараса Шевченка*

Постановка проблеми. В умовах бурхливого розвитку інформаційного простору, який обумовлений проникненням у суспільні процеси нових інформаційних технологій, змінюється картина соціалізації сучасного покоління й набуває першорядного значення процес кіберсоціалізації в освітньо-виховному просторі вузу. Ми визначаємо кіберсоціалізацію як процес формування особистості під впливом соціального середовища інформаційного суспільства шляхом адаптації й активного засвоєння нею кіберсоціального досвіду, ролей, норм, цінностей з подальшою їх інтеріоризацією для успішного функціонування в цьому суспільстві. Зокрема, Інтернет настільки глибоко ввійшов у життя сучасного суспільства, що він безпосередньо накладає свій «відбиток» на процес соціалізації особистості. А найбільш динамічною й мінливою соціальною групою цього суспільства є студентство. Під впливом Інтернету змінюється стиль життя студентської молоді – змінюється структура дозвілля, звичні канали одержання інформації, характер міжособистісних відносин. Незважаючи на велику кількість обговорюваних загроз використання кіберпростору Інтернет- середовища, у нього є величезна кількість позитивних сторін, які не повинні бути зігноровані, а використані для ефективного й безпечного розвитку особистості.

Аналіз досліджень і публікацій. В арсеналі психолого-педагогічних досліджень, що стосуються питання впливу нового простору Інтернет на особистість уже існує достатня кількість закордонних і вітчизняних праць, які можуть бути використані як науковий фундамент сучасної проблеми дослідження. Однак, більша частина питань процесу кіберсоціалізації перебуває на початковій стадії розробки. Значний внесок у розв'язання даного питання й розробку терміна кіберсоціалізації в аспекті соціальної педагогіки й соціальної психології ввів у науковий оборот в 2005 році к.п.н., доцент, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти В.А. Плешаков [1, с.34]. Проблеми соціалізації в Інтернет- середовищі також розглядають С.В. Бондаренко, А.В. Чистяков, А.Б. Скуратов, М.А. Данилова; регуляцію соціальних відносин у кіберпросторі досліджує В.В. Жилкин; формування інформаційної культури розглядають Н.І. Гендина, О.Ю. Піддубна; особливості віртуального простору виділили сучасні філософи Л.А. Микешина й М.Ю. Опенков, Дж. Сулер, Дж. Болтер, Р. Култер і т.д.; вплив кіберпростору на особистість та на людську діяльність у цілому вивчає група вчених МДУ на чолі з Войскувським А.Є., Сміслову О.В., Бабаєвою Ю.О.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування програми кіберсоціалізації як основи експериментального впровадження соціально-педагогічних умов кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу.

Виклад основного матеріалу. Існує думка, що у студентів технічних спеціальностей переважає елемент технократизму в освіті та вихованні, який обумовлений їхньою спеціалізацією. Фахівець технічної спеціальності, як суб'єкт технічної діяльності, є фахівцем, що вирішує проблеми проектування, конструювання, функціонування, практичного застосування техніки й технології на науковій основі. Однак, фахівець діє не тільки серед різноманітних технічних обладнань, але й, насамперед, серед людей, що також перебувають у різних відносинах з технікою, технологією, техносферою [2, 32]. Тому в освітньо-виховному просторі технічного вузу присутня актуальність подолання елементів технократизму, при цьому зберігається головна цінність сучасного суспільства — інформація, зі зсувом акцентів убік людини.

Досягнення поставлених цілей можливо шляхом формування сучасної адекватної уяви про особливості інформаційної діяльності в Інтернет-просторі, яка у свою чергу буде сприяти розвитку уяви про інформаційну безпеку, вихованню імунітету проти інформаційної агресії й формуванню моральних цінностей, що є орієнтирами, які визначають основу відносин особистості студента до кіберпростору Інтернет-середовища й спрямовує їх кібержиттєдіяльність у період навчання у вузі.

Таким чином, усе вищесказане дало нам підставу здійснювати впровадження соціально-педагогічних умов на основі створення комплексної програми, яка передбачала реалізацію соціалізуючого підходу в освітньо-виховному просторі вузу, який сприяє кіберсоціалізації студентів і їх особистісного життєвого самовизначення.

Програма реалізації умов кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу розроблена на основі основних законів про освіту (Закон України “Про Освіту”, Закон України “Про вищу освіту”), безсумнівно, у ній знайшли своє відображення положення закону про розвиток інформаційного суспільства, яке побудовано в інтересах людей, де кожний може створювати й накопичувати інформацію й знання, мати вільний доступ до неї для реалізації власного потенціалу, сприяючи особистістному й суспільному розвитку (Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» на 2007-2015 роки).

Реалізація даної програми розрахована на 2 роки. Керуючись принципами актуальності, систематичності й послідовності, програма припускає щорічне її планування. Даний підхід дав нам можливість відслідковувати й виправляти певні недоліки, установлювати взаємозв'язки між стрімко мінливою технікою, що швидко розбудовується, та наукою й виховними проблемами, тим самим удосконалюючи розроблену нами програму.

Програма кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу націлена на створення соціально-педагогічних умов, що забезпечують виховання вільної особистості під впливом соціального середовища кіберпростору й класичного соціального середовища, яка може створювати й накопичувати інформацію й знання, мати до них вільний і комфортний доступ, вміти користуватися й обмінюватися інформацією в просторі Інтернет для реалізації свого потенціалу, розвивати особистісну відповідальність за свої вчинки в кіберпросторі, поважати вибір і вчинки інших людей, вміти протистояти зовнішньому впливу кіберпростору Інтернет-середовища, відстоюючи свою позицію.

Згідно з висунутими припущеннями про етапи кіберсоціалізації [3, с.12], можна виділити два основні: інструментальний і соціальний. До інструментального відноситься оволодіння «електронною» грамотністю й навичками навігації в кіберпросторі, а до соціального - освоєння соціальних норм, цінностей і рольових вимог, що існують як у конкретних віртуальних мережних співтовариствах, так і в соціальній спільності кіберпростору в цілому.

Досягнення цілей програми забезпечувалося плануванням завдань (пізнавальних, виховних, розвивальних), які пов'язані з реалізацією системи заходів, згрупованих згідно з етапами програми.

Перший етап, інструментальний, націлений на розв'язання завдань, пов'язаних з розумінням комп'ютерної грамотності, придбанням системи навичок роботи з комп'ютерами та іншим обладнанням, яке містить мікропроцесори, а також навичок соціальної навігації в кіберпросторі Інтернет- середовища: створення інформаційного простору в Інтернет- середовищі; формування сучасної уяви про комп'ютерну грамотність і інформаційну діяльність в

кіберпросторі; знайомство з елементами інформаційної культури, особливими знаннями, уміннями й навичками; формування мотивованої готовності до інформаційної діяльності й взаємодії в кіберпросторі; усвідомлення своєї значимості й ідентифікація власного «Я» у кіберпросторі; виявлення схильності до кіберадикції.

Другий етап, соціальний, припускає знайомство й засвоєння норм, правил, цінностей, інформаційної культури й мережної етики кіберпростору Інтернет-середовища, де користувачеві доводиться коригувати свою інформаційну поведінку під впливом швидко мінливого кіберсередовища. Завданнями даного етапу є: впровадження у виховний процес інформаційних взаємовідносин; підтримка суб'єктивного розвитку, спрямованого на особистісну актуалізацію мотиваційно-ціннісних орієнтацій; корекція цінностей просоціальної спрямованості; підтримка навичок критичного мислення й стійкості до негативного впливу Інтернет- простору; соціально-педагогічна корекція поведінки студентів, схильних до кіберадикції; формування кіберсвітогляду; створення виховного простору в кіберпросторі для самовираження особистості; забезпечення соціально-педагогічної підтримкою в набутті й збагаченні кібердосвіду; формування навичок незалежного мислення, вироблення власного судження на основі моральних цінностей; розвиток терпимості до зростаючої соціальної різноманітності; профілактика кіберадикції.

Вищевикладені завдання поетапного експериментального впровадження соціально-педагогічних умов, які впроваджувалися через програму реалізації умов кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу, беручи до уваги індивідуальні й вікові особливості особистості студентів, дозволили визначитися з найкращими, щодо кожного етапу кіберсоціалізації, формами й методами.

Для успішного розв'язання завдань інструментального етапу ми вибрали інтерактивні форми виховної роботи, що дозволяють створити сприятливий інформаційний простір, через який здійснюється безпосередній вплив на розвиток навичок: комп'ютерної грамотності й інформаційно-комунікативної компетенції, як основного компонента даного етапу; володіння різними методами інформаційної діяльності; формування здорової мотивації використання кіберпростору й готовності до успішної взаємодії в ньому. Так само через інформаційний простір відбувається трансляція інформаційної культури, яка суттєво впливає на кіберсоціалізацію особистості.

Особливе значення для процесу кіберсоціалізації мають завдання соціального етапу, які стимулюють розвиток особистості відповідно до інформаційної культури. Тому були обрані форми й методи, націлені на формування широти світогляду, кіберсвітогляду, соціальної активності, соціальної значимості індивідуальних норм поведінки, творчої активності й самореалізації в кіберпросторі.

Специфіка нашої програми полягає в тому, що вона орієнтована на входження студентської молоді у відкритий інформаційний простір, тому реалізація програми припускає вибір тих заходів, які забезпечують із одного боку захист особистості від агресивного, антигуманного впливу кіберпростору, а з іншого — продуктивну й ефективну кібержиттєдіяльність, формуючи тим самим особистість кіберсоціально орієнтовану, здатну до самовизначення й самореалізації в кіберпросторі, особистість, що усвідомлює свою відповідальність перед собою й перед іншими. Дана програма припускає формування активної громадянської позиції як у реальному, так і віртуальному просторі; ціннісної свідомості й системи базових цінностей особистості, етико-правове виховання, соціокультурне виховання. Вищевикладене підкреслює необхідність визначитися із пріоритетними напрямками виховної роботи, які відповідають програмі реалізації кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу. До них належать: *громадянське виховання*, яке спрямоване на формування громадянина, особистості, патріота; *духовно-моральне виховання* націлене на використання методів, що апелюють не тільки до мислення, але й до емоційного світу людини; *етико-правове виховання* припускає формування етики глобального інформаційного простору; *соціокультурне виховання* спрямоване на створення умов для розвитку естетичних, комунікативних, організаторських, екологічних, економічних, гендерних, моральних і інших соціальних здатностей у кіберпросторі.

Висновки. Таким чином, розроблена нами соціально-педагогічна програма, дозволяє визначитися із змістовними й структурними характеристиками процесу кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей за допомогою впровадження у виховний процес спеціальних форм і методів, здійснення соціально-педагогічної підтримки й корекції, а так само гармонізувати процес кіберсоціалізації шляхом цілеспрямованого й систематичного розвитку індивідуально-значущих якостей студентів, які безпосередньо впливають на ефективність досліджуваного явища.

Перспективи подальших наукових розвідок. Оскільки у невеликій за обсягом статті неможливо вичерпно викласти усіх аспектів соціально-педагогічної роботи за розробленою нами програмою, то наші подальші наукові пошуки будуть присвячені викладу ходу та аналізу результатів її експериментальної апробації у освітньо-виховному процесі вищих технічних навчальних закладів.

Резюме. Стаття посвячена соціально-педагогічному осмисленню процесу кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу, який вносить свої корективи в форми взаємодії в соціумі й кіберсоціумі та в їх сферах, особливо у вихованні. Сучасна стихійність процесу кіберсоціалізації дуже часто дає підставу говорити лише про негативний вплив даного феномену. Тому вжита спроба теоретично обґрунтувати необхідність впровадження в освітньо-виховний простір вузу соціально-педагогічної програми, мета якої гармонізувати процес кіберсоціалізації, зробити його більш ефективним й безпечним. **Ключові слова:** кіберсоціалізація, соціально-педагогічна програма, кібержиттєдіяльність, простір внз.

Резюме. Стаття присвячена соціально-педагогічному осмисленню процесу кіберсоціалізації студентів технічних спеціальностей в освітньо-виховному просторі вузу, який вносить свої корективи у форми взаємодії в соціумі й кіберсоціумі та в їх сферах, особливо у вихованні. Сучасна стихійність процесу кіберсоціалізації дуже часто дає підставу говорити лише про негативний вплив даного феномену. Тому вжита спроба теоретично обґрунтувати необхідність впровадження в освітньо-виховний простір вузу соціально-педагогічної програми, мета якої гармонізувати процес кіберсоціалізації, зробити його більш ефективним й безпечним. **Ключові слова:** кіберсоціалізація, соціально-педагогічна програма, кібержиттєдіяльність, простір внз.

Summary. This article is devoted to the cybersocialization process social and pedagogical comprehension of technical specialty students in the educational field which inputs its adjustments to interaction forms of the society and cybersociety and their fields, especially in the upbringing. Modern spontaneity of this process gives the grounds to speak only about negative influence of cybersocialization very often. That's why, an attempt of theoretical implementation of social and educational program to the educational field of the university is assumed which aims are to harmonize cybersocialization process and make its more efficient and secure. **Keywords:** cybersocialization, social and educational program, cyberactivity.

Література

1. Плешаков В.А. Киберсоциализация как инновационный социально-педагогический феномен // Преподаватель XXI век, 2009. - № 3. - С. 32 - 39.

2. Лебедев, С. А. Инженер-философия – вуз / С.А. Лебедев, В.И. Медведев, О.П. Семенов. - Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1990. – 312с.
3. Кудашкіна О.З. Кіберсоціалізація як новий вид соціалізації у віртуальному середовищі. Соціальна педагогіка: теорія та практика, Луганськ, 1/2011. - 95с.